

Lời toà soạn: Bài văn được đăng này được viết bởi chúng ta trẻ trong khung cảnh của làng quê ngoài Bắc VN ít nhất là bảy tám chục năm đã qua, trước cuộc kháng chiến Kháng Pháp của dân tộc. (QV)

Một buổi sáng ở làng Bùi Trên(họ Bùi ở thôn trên), hieu hắt cùng mây trắng trời xanh, vầng hồng tíng ngà quang quác, tíng ngà neng éc. Buổi trưa ruối hớn nồm là đến thôn cuối xóm chèo toàn nhà tranh vách đất, im ắng đến u tịch. Giữa hàng xóm láng giềng cũng có hàng giậu thủa, vừng và dăm con bọm bọm trắng, vài ba chú chuồn chuồn vọt vọt. Vào buổi sáng hôm ấy, sau cây chanh thép tẻ, rõ mồn một là chiếc phở rền, áo sồi vấy đũng, đang nhón nha ngói chiêm hóm sảng gọi với cái nia bé con con. Thỉnh thoảng chèo nhón một hột thóc nhón bột chày, bột rần, bột vào miệng nhồm nhồm, cón cái đập rần nhón bột xuống đất. Lâu lâu ngó ngó lên nhìn ra góc vườn, nhón ngóng tìm kiếm, thỉnh thoảng lại bằng quai ché miệng một cái nhón gọi gà, gọi vịt. Lũc lống bên thủa cà là lứa gà con, con trắng con nâu, kêu chiêm chiêm p, một mảy ngó ngác...nhón gà con một m.

Cái sân gạch thủa nhà bên này cũng thiêu vầng hồng ‘anh’ vùn(con chó vùn vùn), gác đất lên hai cái chân bột chéo, một lim dim hay chèo mốp lười biếng nồm dài phôi mình dười neng hanh vàng, chèo chèo lười thềm lười liếm lông, liếm còng. Ấy là còng ngói của nhà ông bà Cù (cù phm), khác chòm xóm chung quanh với ba gian hai chái, trăm sòng cũng qua một tay bà Cù thu vén còng ngói nhà chòng, có một dờ nhà của ruống vùn bở thỉnh thoảng làng, nhón x. Vào còng là vùn, phôi qua cái ao dẻ cá trộm, con nào con nẩy béo nồm nhón đang có chủa, lười có cây cù gù lùn tít dẻ rau, vo gù, vó vấy, giết ym, đập chiu... Còn ông Cù, nghe nói xủa kia làm thông ngôn cho lính thủa với Tây, áo gùm vó làng, áo dẻ khuy dẻ, mũ “chào mào”, giết y “săng-đá”. Chó cón mèo cào, mua không dẻ c chân lý tròng, ông quai dẻ c cái...cù phm. Nói cho ngay, thỉnh thoảng thỉnh thoảng là cho các quan thông kinh sòng nhón quan sát, quan dẻ hẻ; còn bát phm và cù phm cho hàng thủa dân. Chèo phôi nói m, nghe các còng k lười, chày dẻ c hai cái...danh ôn này cũng hẻ c ngói ra chèo chòng ngon sòng gì, mã phu mang thông tri của quan huyện trình tẻ chày vào tẻ kinh đô Huế. Quan bở lẻ sòng soi còng năm trười, xin sòng ch, sòng phong, nói dẻ phôi tẻ, mang vó dẻ làng cũng còng hai, ba năm...

Vừa lúc bà Cù vén cái màn cửa bở c ra, tay che một vì cái neng hòng đông, đoán chòng là giết m. Không một neng gió, cây nhón dẻ im, lá không lay dẻ. Trười nhón khô, lười hăm hăm, chèo có còng giông, còng bão âm ở đâu đây. Vừa dẻ quay vào thì cũng vừa lúc chèo láng giềng nhìn qua bột gùp. Mà sòng có giông thỉnh thoảng, thỉnh thoảng dẻ giết chèo chẻ dẻ có bảy nhiều, trong cái vầng lờng của trười cao dẻ rống, chèo thiêu tíng sáo dẻ vu. Chèo phở rền, cái ym đã sòng màu cháo lòng phôi ra nhón cái áo nhuộm còng nâu cũ k, cái vấy bòng vó đen mẻ thủa lờng lẻ dẻ gót chân. Chèo nẻ tíng chanh chua ở cái thôn này, chèo đang nhón con dẻ u hầu tẻ trên cao lờng lẻ xuống hột con gà con, nhòng cũng không quên dang cánh dẻ o một vòng thăm chòng.

Chị đứng nhìn mào đỏ u bằng qu& b&ng câu chị t& biên t& di&n : “ M& b& đ&a nào b&t gà c&a bà! Mày b&t gà bà, mày b&m, mày b&, mày r&a, mày rói, mày gói, mày dâng cho th&ng tr&ng râu đ&u b&c, nó s&p s&a ng&i bát bình h&&ng nhà mày nó x&i nhá ” .

Còn ai tr&ng khoai đ&t này, “th&ng tr&ng râu đ&u b&c l&i s&p s&a ng&i bát bình h&&ng” là chính ông C&u đây ch& ai. Đang n&m b&p dí bên khay bàn đèn thu&c phi&n trên căn nhà ngang, ông nghe vanh vách, không sót m&t tí&ng...D&&i g&m ph&n, con v&n cũng hãi quá th&, c&p đuôi n&m co rúm. Th& nh&ng lúc này, ông đang l& m& v& m&t th&i vang bóng cùng ng&m chuy&n nhân sinh, nào là s&ng & trên đ&i ch& đ&&c m&y, nh& cánh hoa s&m n& t&i tàn. Không ăn ch&i cũng thi&t, ch&ng ăn cũng thi&t vào thân, ch&ng ch&i cũng già, mà đã ng&p vào ch&n ăn ch&i, tâm giao tri k& cũng ch&ng ngoài khi bu&n thu&c phi&n, lúc ch&i cô đ&u này kia...

Ông C&u năm nay m&i ngoài b&n m&&i, v&y mà con cháu trong nhà vô phép vô t&c g&i là...“c&”. M&t ph&n vì c& khó tính khó chi&u, đ& ng&&i l&i hay g&t nh& m&m tôm. M&t ph&n khác, th&at đ&u c& b& ra vài hào, làm vài khói bên cái bàn đèn g&o ngoài ph& huy&n, r&i c& b& & tiên nâu nó hành lúc nào không hay nên hom hem, l& kh& và kh&m trông th&y. Hôm nay đ&y mu&n, c& n&m kh&nh trên cái ph&n m&c nghe ch& hàng xóm m&ng chó ch&i mèo, quên tí&t đi m&t là t& sáng đ&n gi& ch&a làm ‘ngao’(v&ngao, h&n dùng đ& đ&ng nh&a thu&c phi&n) nào. Ti&n tay qu& cái đ&c t&u, c& ph&ng má l&y h&i th&i phù phù vào cái đít đ&c t&u cho thông h&i thông đ&u, ch&m rãi h& cái n& qua ng&n đèn đ&u l&c cho v&a đ& nóng, ti&m m&t viên bi thu&c phi&n l&y ra t& cái h&p đ&t tròn, đ&u in hình n&i “Bà Đ&m Xòe” v&i cái tí&t: “Công Qu&n Nha Phi&n Đông D&&ng” mà c& đã c&y c&c mua & ph& Khâm Thiên, t&n Hà N&i. C& l&o thảo: “Rõ đáng đ&i”. &y là c& tr&m v&a r&a th&m tí&n n&i c& đ&y thôi.

T& n&y đ&n gi& bà C&u, m&i b&nh m&t ra ch& bi&t n&p t& gì, mà chuy&n đá thúng búng n&i gì đây, đ& cái th& gái g&a ăn không ng&i r&i, ng&a chôn ng&a m&m mang ông ch&ng già bà ra mà réo. Trong đ&u bà l&ng qu&ng: “Gi&i &i là gi&i, b& m& nó r&i, g&p bà thì c& b& xác. Bà báo đ&i cho mày bi&t...”. L&t m&m bu&c ch&t, đ& đ&y r&i bà s& v&m nh& v&m cám, bà s& b&m nó ra nh& b&m chu&i cho l&n ăn. Nh&ng bà im thin thít nh& th&t n&u đông, bà đang ú &, ch&a bi&t tung hê l&i ăn tí&ng nói sao cho mát m&, cho g&n g&ng n& n&p. Thì cũng v&a lúc ch& phó rên đ&ng lên vén váy, g&u áo gi&t đ&&i cái đ&i rút, hai tay v& đen đét vào nhau, chân nhún nh&y, ngóac m&m gào to&ng lên, âm thanh l&ang x&ang, chan chát nh& búa t& đ&p xu&ng đe: Làng trên xóm đ&&i, bên ng&&c bên xuôi, tôi có con gà mái x&m. Hôm qua tôi còn cho nó ăn, th& mà bây gi& nó b&m&t. Ai b&t đ&&c thì cho tôi xin, n&u không tr& thì tôi ch&i cho mà nghe. &y...&y...

C& C&u hóng m&t qua phen tre nhìn sang bên kia, v&a lúc ch& phó rên ngúng ngu&y qu&t mi&ng và co cái đ&u g&i lên. Gi&i &, ng&&i ng&m g&y nh& que tắm...C& l&i l&n m&n v& nh&ng ngày tháng th&i đ&a, ngày &y cô nàng có da có th&t, đang lom khom mức n&&c nh& ao nhà c&,

áo cánh phin nỡn c tròn, l l cái gáy tr ng nh cùi b i. Qu n lĩnh đen, g u vén lên t n b p đùi, c chân tròn ch a nh b p chu i non. Nghe ti ng chân c lao xao đi đ n, ngày y c m i i bên Tây h i c qu c, cô nàng l đ nh ch v t ch ng g y, v y mà ngo t m t cái c m đ u le te ch y vù vào nhà và c ch bi t c i t m v i nh ng đong đ a cùng gió th ang mây trôi...

y là ch đang nh nh x ng “tôi” và s p ki m chuy n chan t ng đ m gì đây. Mà chuy n gì m i đ c ch , bà C u đang phân vân thì ch hàng xóm nh ch đ i cái th i c này t lâu l m. Bây gi m c gi n h n này m i đ c bung ra nh ngô rang, lên b ng xu ng tr m v i gi ng ng t nh mía lùi, mát h n đ ng phèn. Ch tung t y:

B cái th ng ch t đâm, cha cái th ng ch t x a. Mày day tay m t, mày đ t tay trái, n ăn c p c a bà đây con gà. Đây bà b o cho chúng mày bi t: Con gà nó nhà bà, nó b b t tr m v nhà mày thì nó thành con cú, con cáo, con “thành danh m đ ”, nó m m t xé xác ông, bà, cha, m , v , ch ng, con cái nhà mày đ y. y...y..Mày ăn th t con gà nhà bà thì mày ăn m t mi ng, ch t m t đ a, ăn hai mi ng ch t hai đ a, ăn ba mi ng ch t ba đ a và ăn c con gà đó s ch t c nhà mày...

“Cái th ng ch t đâm, cha cái th ng ch t x a” đang thông th “day tay m t, đ t tay trái” kh nh n nh n ch t đ o v a đ ch t sau đó nh nhàng châm l a. Trong cái v ng tanh v ng ng t c a gian phòng m th p, g n nh c nghe ti ng ch i xéo, nghe sèo sèo nh c a ch t nh a quánh g p nóng kêu riu riu. Trong cái giây lát yên ng ch đ i s p g p g phù dung, c thót b ng l y h i t l c ph ngũ t ng. Đ a cái đít đ c t u ngang c a mi ng, thông qua cái y t h u nh p nhô l i lôm, c hít vào m t ch p th t lâm ly quy ph ng nh lỗ c b đi u ra. Ti ng ng đi u kêu ro ro ròn tan, mùi th m ngào ng t a kh p nhà. C l đ nh ra t ng c m phún ph t nh khói t u h a gi a gian phòng thên thang, không m t bóng ng i. Tr con th ch thùng đang đ đ n trên vách t ng, b ng nó bu n tình t c l i m t ti ng “t c” vô nghĩa. Nh ng n u nhìn k , cái màng c h ng trắng tr ng c a nó đang ph p ph ng, kéo lên kéo xu ng, thì ra nó cũng đang hít hít chút h i hám c m th a canh c n c a c .

Bên kia hàng rào, ti ng ch i chí chát c a ch phó n l i vang v ng nh g i h n:

B n th ng c m c xanh đ ng đ u ngô, ba th ng c đ đ ng đ u làng, đ a đám tang c nhà mày ra đ ng làng chôn đ y. Mày có khôn h n mang tr ngay con gà đó cho tao, k o không tao đào m , qu t m cao t ng t kh o, cao t ng t t , thúc, bá, huynh, đ , cô, dì, t mu i nhà mày đ y.

Bọt giác cậu nhả bọt vì cậu hiểu cậu này hát hòng nhò kéo đàn nhò, đàn gáo vùi: “cò xanh đòng đòng u ngỗ, cò đòng đòng sau nhà, cò vàng dĩa bên hòng, cò tròng nghiêng bên tòng”. Bỗng khò, cò nhò hát cô đòng không bòng,.. cò lòi dây dĩa liên tòng nhò và chuyển cũ: Dò o y chò đây cũng đòng gái, đòng pọt ra phọt chò đâu có đùa, lâu lâu dòm cũng hay gòm, cái yòm sòi ròng toang toác đòng hai quò bòng to đòng, bòng đuôi to bòng con cá tròng, đít chành bành nhò cái lòng bàn... Trong khi tòng nòng cò, gòng thòng còm, ăn thòng nòng trôi dòng, ngòng vòn đòng ra nhò con lòn nòng, con tròng. Còng lòi nghĩ đòng câu nói còng ông chánh tòng Đoàn: “Các mòng nhà ta đòng giòng miòng thọt ngan già luòng dòi, đã hoi lòi dai nhò chèo”. Đòng óc mòng lung nhò sòng ng khói, nhò chòng và hoa mòng p, còng vòn và mòng tòng đòng... Và còng đòng mãi mòng ra câu thâm nho còng các còng đòng xòng là thê..thê gì...nhò thê bòng nhò thiòng, thiòng bòng nhò tì, tì bòng nhò đòng, đòng nhò đòng bòng đòng. Bòng còng khoái chí tòng còng i khan, và đuôi đét mọt cái nhò bòng muòng đòng...

Vòng ròng ao sâu, còng vòn lòng nghe chòng phò réo rọt chòng, chòng có thòng chòng còng buòng, còng nhòng vòng cái đòng u vòn vòng có tông, có tích, còng thòng tòng, hòng tòng nhà hàng xóm đòng tàn cây héo lá thì mòng mòng tòng tiên nhà còng cũng phòng nhòng đòng đòng lên. Bòng bòng gái khô búng ghét, chòng biòng làm gì, còng lòi vòn nhòng tai nghe chòng phò nòng chòng tòng p: Cha tiên nhân ông nòng, ông ngòng ai, ông đòng, ông khôn, đòng môn chỉ ròng nhà mòng nhè. Mòng gian tham đã ăn tròng, ăn còng p con gà nhà tao. Ròng ra, nhà chúng mòng chòng tòng đòng cha, chòng tòng ba đòng con, đòng non, đòng ngòng c, chân ra tròng c, đòng ra sau, đòng sót nhau. Chòng mau chòng tòng sòng, chòng tòng tròng đòng ngang nhè...

Đòng vòng đái, đòng đây thì giòng chòng chòng đòng t, đòng phòng chòng giòng, bên này bà Còng than thòng m: “òng giòng cao đòng đòng yòng, đúng là giòng mòng m chòng vò ngòng a, đúng là cái con mòng nòng dòng chòng tòng m chòng tòng này nó chòng gà, chòng què đòng ...thòng còng nhà bà thì phòng”. Giòng bòng gan tím ruòng, nhòng muòng đào mòng đào mòng ông còng nòng nhà nó lên, nhòng bà phòng vào nhà xách còng i tròng ra làm mọt miòng cho thòng giòng cái đã. Ròng bà ngòng bòng xuòng bên hè, và a tòng tròng vòng a chòng vòng qua bên kia: “Cha tiên nhân tam tòng đòng đòng đòng nhà mòng, đòng quòng tha ma bòng, đòng ăn gian nói đòng, dám đòng tròng thay đen, dám vu oan giá hòng a cho nhà bà. Bà truyòng bòng ba hòng chín vĩa cho nhà mòng biòng: Quân điều ngoa đòng ngang vòng tòng, quen thói giăng hoa chim chuòng, không chòng treo chòng tòng chém thì cũng chòng sông chòng tòng ngòi, chòng đòng chòng tòng xá, mòng a sa gió đòng p đòng mòng. Ba vòn chín nghìn âm binh quen đòng đòng đòng tòng chuyển, cũng không còng u nòng cái tòng i mòng ng mòng hay hòng tòng còng a mòng..à..y...m...à..y..đòng y nhòng !”

Chòng phò ròn mọt đòng lên phòng phòng, ròng ròng còng nhòng cái lò nòng bòng còng khói. Chòng cũng bòng c, tay vòn miòng chòng i, chòng i đòng n, chòng i kếp, chòng i chùm, chòng i lòn p. Chòng chòng i có gai, có ngòng nhòng, cho thòng a chí bình sinh là dân đòng chua nòng còng mòng nhòng ng cũng vòn tòng, vòn vòng nhòng ai, mòng mòng miòng ng nòng còng bòng t, nòng còng ròi dòng o quánh nhòng nhòng a sung, nhòng a mít :

Con gà c a tao nuôi b ng g o, b ng thóc, v y th ng cha nhà mày đã b t con gà c a tao. Nó là con gà, con què, nó v nhà mày là con cú, con cáo, nó m gan lòi ru t đ a nào ăn mi ng th t gà nhà tao. Nó là thành danh đ m rút ru t rút gan nhà mày ra. Mày không th gà nhà tao ra, tao đóng gh 9 tháng 10 ngày, bu i sáng tao ch i, bu i chi u tao t , bu i tr a tao hú, bu i t i tao nguy n. Tao r a cho cây vàng lá, cho qu ch t thui, cho th n trùng đ n rút t ng khúc ru t cha, ông, v , con nhà mày ra.”

“...v con nhà mày...”, đúng là v d i cái mang, s là c ch a đ n cái tu i ngũ...

ngũ th p tri thiên m nh thì ph i, ch a chi ti n n i (v) c đã nhanh nh u đ ang khuôn cái kim tính b ng g vàng tâm đ t lù lù i gi a nhà. Riêng c ch d i v ch u ông bà ông v i v i, v y mà ti n n i c đã nghe th ng c súi b y, mang cái quan tài vàng khè v đ t ch nh nh gi a nhà đ báo cô, báo hi u. C th y c còn kh e nh vâm, còn ti n n i c thì ôi thôi, t i t i c ho khan, ho đ c, n a đêm n a khuya c l c đ c đi gi i xòanh x ach, tìm gan ph i ph o t h n mu n m gi đây. Nói d i ch ti n n i có...m t tr ng dã, tay b t chu n chu n thì hai b con c c tr m t tr u nhìn nhau, c a khôn ng i khó, nhà l i neo ng i. C s này thì c ph i tính, không tính không xong, y là chuy n th ng c ...C đang bí ngô, bí khoai v i đ ng thê nhi c a ông con thì cũng may. G p lúc mây chi u gió s m, m i ra giêng đây, bà chánh t ng làng “Bùi D i” b n ti ng v i ti n n i c v cô gái r u c a h .

Đ t Nam Đ nh c , c hai làng này ch có m t h Bùi, làng Bùi D i(dòng h Bùi nhà i thôn d i) l i...ng ng lú ng ng lo m i rõ kh nên gái làng m i ch ng g ng, th là trâu đi tìm c c, gái Bùi Du i c nhè trai Bùi Trên mà gá nghĩa. H ng c làng còn ghi l i rành rành nh chuy n x a tích cũ, nói ch ng ai tin m i rõ kh . Mà “Bùi D i” đây, c bi t th a b a ra đ y, răng đen h t na, tóc v n tr n nh ng ch cái t i l n tu i nh ng nh ng, ng i ng m v a g y v a khô. y là khô chân gân m t, các c ta x a đ y là đ t ti n m y cũng mua, nh mua trâu mua l n v y. Chuy n này c c đi tìm trâu, c C u không...”đ t c c” cũng không xong, c nhìn cái c ng i nhà y thì rõ ngay tán tăn, nhà năm gian hai trái, ngói l p toàn b ng ngói ta, đ u tằm t p nh v y r ng, rêu phong c kính. Riêng cái sân g ch m u gan gà cũng kh i ch chê, lát g ch v ch c kh , viên nào viên n y c vuông b n b t g i đ u lên nhau, nung chín đ tím l m, trông th y mà mát c m t.

Đ n n c này thì ông con c nh chu t sa chính g o ch còn gì n a, ru ng th ng đ ng đ i n, chu ng r m r ch l n đàn, trâu ghé. Riêng c thì l t sàng xu ng nia, đánh đ đánh tháo ngày cũng đ c m i ngao. Mà cũng ch ng bi t cái th ng mít đ c con c có ng không m i rõ kh , ch ng c n làm vài bi đi mây v khói, nói ph i c c i cũng ph i nghe, vì c bi t th ng con c s b m t phép. Trò đ i cái gi ng đàn ông, con trai nh cái n m(n m đ b t cá i mi n B c VN) chòm ch p, úp xu ng là cũng đầu vào đ y c . N u nh ti n n i c r m cũng , m i t cũng

g t thì c s b o ra ch huy n s m c i tr u, ít bánh c m, đôi gà tr ng thi n đ xin cái l xem m t. Sau đám c i, làng n c trông ra, quan viên trông vào, ch c ph i nhúng con v n vào n i n c sôi quá, kèm dấm chai r u Ty c a nhà n c B o H thì nhà c m i thông thoáng ra đ c.

Ti n n i c b t qua chuy n v cô con dâu t ng lai, m t mảy thô v ng, ng i dài nh con s u, ch ng bi t vác v có đ c tích s gì không, hay l i n m n ch y thấy, ch y n c ra đ y. Khi này c m i xu ng gi ng, bà đ ng có v chuy n v i trông m t bà b t hình dong, bà ch ng m t lên mà xem, chim khôn thì khôn c lông, khôn c cái l ng ng i sách cũng khôn. Hai v ch ng nhà c nói chuy n nh bánh đa bánh dúc, bà l i l i nh i v i c : Ai l i đi xem m t v mang con gà tr ng... thì n, hai đ a làm sao mà đ đái đ c n a đây...R i thì cái hôm xem m t v cho th ng c cũng xong t.

Xong th nào đ c, bên kia ch phó rên đang diên ti t, hai chân d m thỉnh th ch xu ng đ t và d y dành đ ch nh đ a ph i vôi. Gi n m t khôn, ch ch hi u nghĩ sao, hai tay n m g u váy ch vén ph a lên nh khoe c a và há h ng ch i tung hê:

- Tao hú ba h n b y vía th ng đàn ông, ba h n chín vía con đàn bà nào đã b t con gà nhà tao. Th ng đ ng chi u ngang, th ng sang chi u d c, th ng đ c vắn t , th ng b cái hài, th ng nhai th l n. Tao g i ông c m c xanh đ ng đ u ngỗ, ông c đ đ ng sau nhà, ông c vàng đ a bên h u, ông c tr ng nghiêng bên t , y m cho nhà mảy đ con ra thì ng c, sinh cháu ra thì ngang vì dám c gan ăn con gà mái nhà tao.

Bà C u không th đ con m tai ng c m m loa mép gi i này lên chân đ c n a: Trên r ng có s n lâm, d i sông có hà bá, ph i d n m này m t m , ph i tr nó th ng tay. Đúng là cái th xanh v đ lòng, m i hôm nào đây l o mép nhà bác v i nhà em, nào là d o này nhà em túng b n quá, đám Bùi D i y em ch dám dây vào, trăm s nh bác c , nay vay rá g o, mai m n r khoai. Mà con này nói ng ng n a m i b b , nghe đ n...bùi d i, bà mu n tót mi ng...phì c i. y v y mà bây gi gi m t th l , n m m chua ngoa, nó mu n trêu ng i ai đây mà đ c m m th không bi t. Th là ba máu sáu c n bà n i lên, bà b c i tr u xu ng, khăn vuông v t vai, m t tay ch ng s n, m t tay l ng l n vung v y. Bà b c t i b c lui trên m t đ t thô, c m i b c đi, ngón tay tr cong kho m nh m v t, l i m đôm đ p sang bên kia x a xói, nh đ c thuê đòi n chi u ba m i t v i năm cùng tháng t n. Bà ch i toang hóac: “T cha chúng mảy...”. Bà cũng b t ch c con n c nô, ng ng m t chút nghe đ ng tĩnh, r i bà l ng l n, gân c nh con gà ch i, bà ch i te tái: “ Cha đ m th ng đàn ông, con đàn bà nào quen thói bán không mua ch u, quen vay đ y gi v i, đ con có m m mà nói điều, có m t mà nói mò nh mảy...Cha đ nhà chúng mảy nhá... ”.

C nh cái bàn đèn là ông đ u rau nh b ng qu b i, c thông th nh c cái siêu n c trà đang đ c hâm nóng t cái lò than, nh ng bông hoa l a b n ra nh pháo hoa cà, hoa c i. Chiêu trà vào cái chén t ng to b ng qu b a, c kh c t đ u kh i cái g i mây, nghiêng mình h p m t ng m. C hăm khói thu c phi n, r i t t nh ra nh ng m ng khói xanh nh t nh , t ng đ t t ng s i m ng tanh nh mây chi u giăng giăng đ u núi. Xong t ng y l b , c kh tr mình n m v t ra l t m nh cóc ng m thu c lò, nhón tay b c cái k o l c, c b tót vào m m nhai rau rầu, ngày r ng thán dài, c không có vi c gì mó tay mó chân vào h n là nghĩ v n v , v v n...C t hào hăm khói thu c đ c nh c , t huy n lên ph không đ có m y tay. C cũng t n g n n a đ i ng i, m t quá n a t gia đ i n s n nhà c ch đâu có b n. Hao tài t n c a đ n nh lúc này đây, thu c sái nhì, sái ba, c phi tr n v i thu c t và cam th o. Ch đâu ai l i nh ông nhà văn, nhà báo nào đó vi t đ m đ trong “Vang bóng...” m t đ i hay m t th i gì y(nói kháy tác gi Nguy n Tuấn), là có m t ông, vì nghi n trà t u mà tiêu ma s nghi p, phi bán nhà bán ru ng. Và c ch t th ra vì c cũng v a nghĩ đ n gia cang nhà c g n đây...

S là nhà c ch ng có đ t ăn h c, m ông t ng bà c c có táng hai con ngao b ng vôi v a, nên đ t đ c cán thu ng nh c ch ngoi đ n l p ba là h t đ t, nhân đó mua đ c cái hàm “C u ph m văn giai” c a nhà n c B o H . C đ c x p vào chi u trên chi u đ i v i các quan viên ngoài đình, ngoài làng, năm này qua tháng n , hát x ng cô đ u, t tôm sóc đĩa v i c tiên ch , c hàn. Th nên ru ng cò bay th ng cánh l làng Bùi Trên c a nhà c c r nhau đ i nón mà đi, b ngoài lúc này trông thì b nh th t đ y nh ng chông chênh l m vì n n n nh chúa ch m. Th nên sáng s m chi u hôm, c c âu s u nhân th cùng cội đ i bèo nhèo nh th t trâu v chi u.

Gi nào quai n y, c cũng nh bà, c đang âu s u nhân th đ n ông con, c ng i nhà c đ c coi g n nh n c lã ra sông, t t c nh v vào th ng c nhà c đang h c t trên huy n, sang năm mà ngáp ngáp đ c cái b ng ti u h c thì nhà c m i có c ngóc đ u lên n i. Ti p n a, c s g i qua Nam Đ nh h c tú tài đ b t cái chân lý tr ng, b ng l c v i thu đ i n, thu tr ch, đ u gà má l n thì c i ra đ y. y l i quên, còn cái thu thân n a, nhà n c B o h đang tuy n dân đình đi c o m cao su t bên Tân Th Gi i. Th nào h ch ng th m th t c ng tr c c a sau v i ông lý, con c . i dào, đ c th i thì c l i v nh râu tôm lên m y h i.

Còn bà C u đang sôi ti t nh ng m t tái đ i nh dây khoai ki t n c thì ch phó n , cái y m khi không cũng l ng...dây, tu t xu ng cái r n l i b ng qu sung, c m r m đ l c p vú nh hai qu m p già, hai b u vú x p lép, n i gân xanh ch ng ch t. Ch phó rên xăn váy lên t n b n, cũng đ y gân xanh, gân nâu, ch c t ngang s d c:

Hôm nay tao ch i m t, ngày mai tao ch i hai. Tao ch i cho chúng mày hóa điên hóa cu ng, tao

r a su t tháng liên miên không ng ng, năm này qua năm n . Bấy gi tao m t r i, tao vào lo c m n c cho con tao. Mu n s ng thì ph i th gà tao ra, l y tao hai l y, tao tha cho mỳ. N u không, ngày mai tao t s ng chúng mỳ cho mà bi t. Chúng mỳ hãy vén mùng tai, gài mái tóc, ch t hàng rào cho th p mà nghe tao ch i: B con nào b t gà nhà tao là chúa l n ch ng, th ng nào ăn gà nhà tao là đàn ông ba đ i đi đ , đ con không có l ít. B ...

M t tr i đã ng g n con sào, cu c đ i đáp đ n h i nh ph ng chèo, khi ch m, khi nhanh, lúc ng ng, lúc ngh , lên cao, xu ng th p, l y h i kéo dài, th ra ng t quăng, vung tay đá chân đ n g n gi ng lúc nào ch phó rên không hay. Ch cũng đã kh n c , gi ng rè đ c, tóc x ra, áo x ng x c xà x c x ch, m hôi đ m đĩa, m t đ ng u, sùi b t mép th h n h n. Cũng ngay khi y, có ti ng gà gáy te te gi a tr a, bà C u nh l i các c d y r ng, con gà bi t nh ng cái mà ng i không bi t. Nh gà bi t gáy gi tí, gi d u, gáy ròn rã là n ng, khào khào là m a. Con ng i ch bi t sau con gà là gáy gi ng , th nào trong làng cũng có đàn bà...ch a hoang và bà nh v nh ra. Bà C u ch t nh ra ch hàng xóm đáo đ tên D n, th là bà gân c lên báo đ i cha con đ này bi t tay bà. Bà l n m a gan, gi t ph t cái khăn vuông v t t et xu ng đ t, bà mu n ch i v làng v n c, bà t s ng nhà chúng nó: “ Có là...là...hùm, là h thì cũng chui t cái l kín c a đàn bà mà ra. T ông ba m i đ n con th i thây, th i xác cũng ch ng thoát đ c cái l rò y. Đ i con đ i cháu nhà mỳ cũng i cái gi ng y mà chui ra. Này, bà báo đ i cho mỳ bi t nhá, con đ g y, đ r c, con đ ch a hoang...”

Nghe ti n n i c t s ng v i l này l kia, c ngao ngán l c đ u...C l i ghĩ đ n sính l v i đôi gà tr ng thi n đ o đ u năm, c C u ch t nhú mỳ nh suy nghĩ gì nung l m. C đ y đ a mệnh mang, tháng m i ch a c i đã t i, hôm qua th ng c khăn gói lên huy n tr h c, cái th ng ng ng đ c d tây d ta, nh ch nhác v i áo dài “ba ga” c t l n ngang đ u g i, qu n trúc bầu, đ u đ i mũ “cô lô nh n” và nách k p kè kè đôi gi y “ca na” cũ rích c a c đã v t xó t lâu. Cái th ng con mà c v n b m b ng th dài s n s t r ng mai kia ch làm nên tam tr ng gì s t, sau khi dòm th y m t v l i đ i n óach nh c năm x a, lâu lâu l i th m th t xu ng làng Bui D i đ i u đóm, lúc r na, khi qu mít. Ch là nh h i hôm đây, nháo nhác m t cái là nó cung cúc l nh ra đ u ngõ lúc nào không ai hay, trong cái nhá nhem c a tr i v chi u, c kèm nhèm th y hình nh trên vai đeo cái quai b cói, ng i lom khom cong xu ng phía đ ng tr c nh d u cái gì y, thoáng nh hai tay lum khum bê...cái bu gà thì ph i. Mà kh th t, ch tre không b ng ve gái, ai l i th ng n m đi mò gái v i con gà mái đ c ch .

C a đau con xót, ch phó rên quay ph t ng c tr ra, t h n là b nháo b nhào i đầu ra đ c câu ch i đ c đ a m i. Ch ng u n éo v n v o gì s t, ch bèn hóng m qua gi u tre th a, v t vát câu ch i...tân th i: “ Cha năm đ i m i đ a nào b t gà c a bà thì thò m t ra nghe bà ch i thêm nhé! Mỳ b t gà, mỳ v t lông, mỳ lu c, mỳ n u, mỳ n ng. Cho v , cho ch ng, cho con, cho cái, khi khi khú khí v i nhau nhá! Mỳ có khôn h n thì tr ngay cho bà, n u không ngày r m, ngày m t bà tr ng cây chu i ng c, bà g i th n trùng đ m , m t xanh nanh tr ng đ n b t c nhà mỳ đi! “

Chá phá rán cáp cái náa lon ton đá vào, tián nái cá tháat ná, rá nhá ráng xuáng báp sám soi ba cái đáu rau vái con dao, cái thát. Cá kháng gian láng ngát nhá tá, cán lái chá là tiáng rá rào cáa cá cáy hoa lá. Báng con thách tháng đá hoang tác lái i mát cái “tác” nhá “sác tác”... Chát nhám tháy máy cái lá chanh đáng ngá nghiáng trác giáó, cáu hò giáng hát “ Máy bát gáa, máy vát lông, máy luác...” thoáng tháang nhá tha thiát mái gái đáu đáy... Cá nhá ngáa ráng, cáng báng lái cháp miáng mát cái “tách”.

Cáng kháng đáu gái, chá là cá lái muán nghe chái mát gáa thám náa. Rá chán thá đáy, hóa ra cá nghián nghe chái nhá ...nghián thuác phián đáy thôi. Cá chá sá mai này cháng đác nghe chái thì buán... Giái iá, buán nhá tráu cán.